

Ресми рецензент педагогика ғылымдарының кандидаты, доценты Мейрамова Салтанат Акимовна 6D011900 – «Шет тілі: екі шет тілі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Халел Агнурдың «Болашақ дипломаттардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың ғылыми-әдістемелік негіздері» атты диссертациясы туралы жазбаша пікірі

	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1	Диссертация Тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/ немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	<p>1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:</p> <p>1.2 Зерттеу тақырыбының өзектілігі мен оның жалпы ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламалармен (практиканың және ғылым мен техника дамуының сұраныстарымен) байланысы:</p>	<p>Сәйкес рецензенттің ұстаным бағыты.</p> <p>Қазіргі қоғам сұранысына сай дипломатиялық қарым-қатынастар дамып тұрған дәуірде дипломатиялық дискурсты зерттеу бойынша зерттеу жұмыстары жеткіліксіз. Еліміздегі қоғам болмысының өзгеруі мен дипломатиялық қарым-қатынастың жаһандану үрдісіне енуі дипломатиялық жаңа бағыттың кемелденуіне алып келді. Мәдениетаралық коммуникативтік қайта құрулар мен жаңа қатынастар орын алған жаңа Қазақстанда мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты шеттілдік білім беру барысында қалыптастыру кешенді зерттеу жұмыстарын керек етеді. Осы тұрғыдан қарағанда, зерттеу жұмысының маңыздылығы мәдениетаралық коммуникативтік субъектісі болашақ дипломаттардың мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын шеттілдік білім беру аясында құнды зерттеу болып отыр. Оның себебі, болашақ дипломат мамандарының мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын ғылыми-әдістемелік тұрғыдан зерделеу жұмыстың қоғам сұранысына сай келіп тұрғандығының дәлелі. Сондықтан, зерттеу жұмысының өзектілігі жоғары, маңыздылығы қоғам сұранысына сай деп атауға толық мүмкіндіктер бар.</p>

			<p>Осыған орай қарастырылып отырған диссертацияның теориялық маңыздылығы мен әдістемелік бағытында үлесін қосады деп сенуге болады.</p>
2	2. Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	<p>Зерттеуші ұсынып отырған тұжырымдамалар мен нәтижелерді саралап көрсек, нәтижелер «Ғылыми дәрежелер беру ережелерінің» 9, 10 тармақтарында сай келеді. Зерттеу нәтижелері бойынша бес негізгі нәтижелер зерттеу мазмұнына сай анықталған:</p> <p>Докторлық диссертацияда болашақ дипломат мамандардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын ғылыми-теориялық зерттеу жасалған. Зерттеу талаптарына сай мәдениетаралық қарым-қатынас мәселелері қарастырған отандық, ресейлік зерттеулерді негізге алған. Тақырып аясында С.Г. Тер-Минасова, И.И. Халеева, С.С. Құнанбаева, және басқалар диссертацияның теориялық, әдіснамалық негізін жазуға көмек болған. Сондай-ақ, шетелдік Дженс Оллвуд, Клаудиа Боргетти, Роберто Аванг-Мьер, Айша Дарем, Лиза Флорес, С. Лили Мендоза, Джойс Осланд, Дамиен Смит, Джордан Солиз сынды ғалымдардың еңбектеріндегі тұжырымдар мен дәлелдер негізге алынған.</p> <p>Диссертацияның нәтижесі болашақ дипломат мамандардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастыру бағытына құрылған. Дипломат мамандарды кәсіби оқытуда шеттілдік білім берудің әдістемелік мазмұны анықталған. Осы бағытта кешенді талдау жұмыстары өз нәтижесін бергендігі ұсынылған бағыттар мен дипломаттық шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың әдістемелік мазмұны анықтай түседі.</p> <p>Келесі нәтиже диссертацияның негізгі міндетіне сай дипломат мамандарды даярлау негізіндегі шеттілдік</p>

			<p>мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың моделі ұсынылған.</p> <p>Шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дипломаттық дискурсты қалыптастыру моделі тәжірбиелік-практикалық жұмыстар нәтижелерімен, интегративтік технологияларды пайдалана отырып кешенді жаттығулар мен тапсырмалар орындалуын қамтамасыз етті.</p> <p>Келесі нәтиже тәжірбиелік-эксперименттік жұмыстар нәтижесіне сүйене отырып дәлелденді. Тәжірбиелік-эксперимент жұмыстарының базасы Алматы қаласындағы әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (ҚазҰУ) студенттерімен орындалды. Болашақ дипломат мамандардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың тиімділігін анықтауға құрылған тәжірбиелік-эксперимент жұмыстары оң нәтижесін берді. Анықталған нәтижелер диссертацияның практикалық бөлімінде жүйелі түрде ұсынылған.</p>
3	3. Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған. 	<p>Зерттеушінің ұсынған тұжырымдары мен қорытындылары зерттеудің жаңалық дәрежесіне сай келтірген. Болашақ дипломат мамандардың шеттілдік білім беру барысында мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың тиімділігі теориялық-әдіснамалық тұрғыдан және тәжірбиелік-эксперимент жұмыстары арқылы дәлелденді. Зерттеудің жаңалық дәрежесі мен тұжырымдары зерттеу тақырыбына сай орындалған.</p>
4	4. Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>Докторлық диссертация құрылымына кіріспе, үш тарау, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер тізімі мен қосымшалар кіреді. Зерттеудің ішкі бірлігі оның жүйелі құрылымымен сипаты алған.</p>

Диссертациялық жұмыстың **бірінші** тарауы «Болашақ дипломаттардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың ғылыми-теориялық негіздері» деп аталады. Бұл теориялық тарауда болашақ дипломат мамандарды даярлаудағы мәдениетаралық коммуникативтік дискурстың мәні мен мазмұны сипатталды. Тарауда жетекші ғалымдар мен әдіскерлердің зерттеу еңбектері сараланды. Болашақ маманның шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудағы дипломаттық кәсіби оқыту ерекшеліктері анықтаған.

Диссертациялық жұмыстың **екінші** «Болашақ дипломаттардың мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын шеттілдік білім беру барысында қалыптастырудың әдістемесі» деп аталатын тарауында әдістемелік мазмұнда сипат алды. Бұл тарауда болашақ дипломат мамандар бойынша мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты қалыптастырудың моделі ұсынылды. Кешенді әдістемелік тапсырмалар жиынтығы мен оқу-әдістемелік бағдарламасы құрастырған. (түрік тілінде)

Диссертацияның **үшінші** «Дипломатиялық мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты қалыптастырудағы тәжірбиелік-эксперименттік жұмыс» деген тақырыптағы тарауда әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің «Халықаралық қатынастар» мамандығының жоғары курс студенттерімен тәжірбиелік-эксперименттік жұмыс кәсіби шетел тілін оқыту барысында орындалды. Сабақтар оқыту бағдарламасы бойынша жүргізіліп болашақ дипломат мамандар бойында шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты қалыптастырудың нәтижелерін анықтаған.

		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды.	<p>Докторлық диссертацияда тұжырымдалған нәтижелер, тұжырымдар мен қорытындылар ғылыми-әдіснамалық негізде жазылды және материалдарының шынайылық дәрежесі шеттілдік мәдениетаралық коммуникативті соңғы кездегі зерттеулерге негізделген.</p> <p>1. Зерттеудің бірінші тарауында тақырып бойынша болашақ маманның шеттілдік мәдениетаралық дискурсын қалыптастыру үдерісінде маңыздылығы дәйектелді. Осы тарауда шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты қалыптастырудағы дипломаттық кәсіби оқытудың дамуын жүйеледі. Болашақ дипломаттарды даярлаудағы шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурстың мәні зерттеу тақырыбы бойынша ғалымдар мен зерттеушілердің нақты еңбектеріне сүйене отырып ғылыми-теориялық тұрғыдан анықталған.</p> <p>2. Диссертацияның екінші тарауында болашақ дипломат мамандар бойынша шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастыруда интегративтік технологияларды қолданудың ерекшеліктері сипатталды. Болашақ дипломат мамандардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастыру моделінің жасалуы зерттеудің негізділігін көрсеткен.</p> <p>3. Диссертацияның шынайылық дәрежесі зерттеудің үшінші тарауында дәлел тапты. Болашақ дипломат мамандардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсын қалыптастырудың тиімділігі тәжірбиелік-эксперименттік жұмыстар арқылы дәлелге сүйене отырып анықтаған.</p>
--	--	---	--

		<p>4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді. 	<p>Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Жұмыста теория негіздерін зерттеуге көбірек көңіл бөлінген.</p>
5	5. Ғылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады). 	<p>Диссертацияның қорытындылары жаңа деп санауға болады. Бұрын түрік және қазақ медиа дискурсында салыстырмалы түрде персуазивті коммуникация қарастырылмаған. Сондықтан жұмыста ұсынылған әрбір тұжырым жаңа болып есептеледі.</p>
6	6. Негізгі қорытындыларды	<p>6.1 Диссертацияның негізгі қағидасының, нәтижесінің, тұжырымдары мен қорытындыларының жариялануының жеткілікті толығына растама.</p>	<p>Диссертация бойынша жалпы саны – 14 ғылыми мақалалар: Scopus базасындағы журналдарда 4 мақала, шетелдік халықаралық конференцияларда жинақтарында 1 мақала, отандық халықаралық конференцияларда жинақтарында 1 мақала және БҒСБК тізіміне кіретін журналдарында 7 ғылыми мақала жарық көрген.</p>
7	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет :</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме ?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді: 4) дәлелденбеді <p>7.2 Тривиалды ма ?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия: 	<p>1.Болашақ дипломаттардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативті дискурсын қалыптастыруда келесі субкомпетенциялар жүзеге асырылады: кәсіби дискурсивті -дипломатиялық, коммуникативтік -аналитикалық және болжамдық-кәсіби.</p> <p>2.Дипломатиялық дискурсты қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі интегративті принциптер мен технологиялар жүйесінде мақсаттар, міндеттер, мазмұн, компоненттер, кезеңдер, оқыту құралдары,</p>

		<p>2) жоқ</p> <p>7.3 Жаңа ма ?</p> <p>1) ия:</p> <p>2) жоқ</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа:</p> <p>3) кем</p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе ?</p> <p>1) ия</p> <p>2) жоқ</p>	<p>бағалау критерийлері мен көрсеткіштері, қалыптасу деңгейлері мен шарттары жиынтығын көрсететін әлеуметтік-мәдени, тұлғалық-іс-әрекеттік, кәсіби дипломатиялық және құзыреттілік (компетентік) тәсілдерінен тұрады.</p> <p>3.Болашақ дипломаттардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативті дискурсын қалыптастыру әдістемесі коммуникативті, танымдық, проблемалық және модульдік оқыту әдістерін қолдана отырып жүзеге асырылатын танымдық, эмоционалды, белсенділік критерийлерін қамтитын дипломатиялық дискурстың қалыптасуының құрылымдық-мазмұндық моделіне негізделген.</p> <p>4.Болашақ дипломаттардың шеттілдік мәдениетаралық коммуникативті дискурсын қалыптастыру әдістемесі «Шеттілдік дискурс коммуникациясына бағытталған кәсіби тілдік курс» пәнінің оқу бағдарламасында жүзеге асырылатын әлеуметтік-мәдени, тұлғалық-іс-әрекеттік, кәсіби дипломатиялық және құзыреттілік (компетентік) тәсілдерді басшылыққа ала отырып жасалған.</p>
8	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:</p> <p>1) ия:</p> <p>2) жоқ</p> <p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен</p>	<p>Диссертацияның кіріспесінде автор қолданатын әдістерін атап өткен. Диссертация тақырыбының ауқымдығы кең болғандықтан әдіс – тәсілдері негізделіп және олардың қолдану жолдары көрсетілген.</p> <p>Ізденуші жұмысын дайындау барысында ақпаратты интернет платформаларда орналасқан өзінің тақырыбына келетін ғылыми еңбектерді оқыған, ол заманауи цифрлық кітапхана қоры ретінде ұсынылады. Диссертант компьютерлік технологияларды қолдану арқылы керек</p>

		<p>деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) ия:</p> <p>2) жоқ</p> <p>8.3 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған</p> <p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/ жеткіліксіз</p>	<p>жұмыстарын жинап, шолу жасағанын байқауға болады және тақырыптың мақсаты мен міндеттеріне сай сілтемелер келтірілген.</p> <p>Жұмыста келтірілген мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтеме жасау арқылы расталған, әсіресе теория түйіндейтін отандық, ресейлік және шет елдік ғалымдардың зерттеу нәтижелері мен ауқымды тұжырымдары жұмыста орынды да логикалық дұрыс келтірілген.</p> <p>Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті.</p>
9	Практикалық құндылық принципі	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар :</p> <p>1) ия :</p> <p>2) жоқ</p> <p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары :</p> <p>1) ия :</p> <p>2) жоқ</p> <p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?</p> <p>1) толығымен жаңа</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75 % жаңа болып табылады) ;</p>	<p>Ізденуші зерттеу нәтижесінде қол жеткізген нәтижелерінің теориялық, қолданбалылық маңыздылығын дәлелдей алды. Нақтылар болсақ, жұмыстың теориялық маңыздылығы, оның нәтижелерінің шеттілдік білім беру әдістемесінде, болашақ дипломаттарды даярлауда шеттілдік мәдениетаралық коммуникативтік дискурсты қалыптастыру моделі мен жолдарын нақты көрсеткен.</p> <p>Диссертацияның теориялық маңыздылығы бар екені бірнеше рет жоғарыда айтылып кетті. Персуазивті коммуникацияның әсер ету әдіс-тәсілдерінің бірі сендіру - иландыру болып табылады. Бұл үдеріс психология, педагогика ғылымдарында кең қолданылады.</p> <p>Қарастырылып отырған диссертацияда бұл танымал технологиялар бұқаралық ақпарат құралдарына байланысты ұсынылып отыр.</p> <p>Практикалық ұсыныстар үш қосымша стратегияның түріне байланысты жаңа болғанымен аздау көрінеді,</p>

		3) жаңа емес (25 % кем жаңа болып табылады) ;	тақырыптың маңыздылығы ұсыныстардың көлемін ұлғайтуды қажет етеді деп ойлаймын. Тілдік тактикалар мен қолданысы персуазивті коммуникацияның басты вербалды көрінісі, олардың түрлері өте көп және ғылыми тұрғыдан бақылауға қызықты.
10	Жазу және рәсімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен;	Ізденушінің зерттеу жұмысы тақырыпқа сай жазылған, теориялық, практикалық құндылығы жоғары, зерттеу жұмысы. Зерттеу жұмысы тақырып бойынша отандық, шетелдік ғалым-әдіскерлердің зерттеу еңбектерін қамтыған, барынша ұтымды пайдаланған. <i>1. Зерттеудің екінші тарауында анықталған интегративті технологиялар негізінде қандай жұмыс жасалғанына нақты сипаттамалар берілсе зерттеу жұмысының құндылығын арттыра түсері сөзсіз.</i> Аталған кемшіліктер мен түзетулер жұмыстың мазмұнының жүйелілігі мен оның құндылығына нұқсан келтірмейтіндіктен зерттеу қорғауға ұсынылады.

Агнур Халелдің 6D011900 «Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға мүмкіндігі Диссертациялық кеңестің үлгі ережесінің 8 ескертуі бойынша Комитет алдында философия докторы (PhD) дәрежесін беру үшін Комитетке ұсыныс жасау туралы шешімді қолдаймын.

Ресми рецензент:

педагогика ғылымдарының кандидаты, доценты

КЕАҚ халықаралық байланыстар департаментінің директоры,

Астана қаласы. С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті

Мейрамова Салтанат Акимовна

e-mail: saltanat.m@mail.ru

phone: +77055736482